

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK ARZINA ETKİSİ

Uzm. Çiğdem DİKMEN

Ekonomik büyüme gelişmekte olan ülkelerin ileri ülkeler düzeyine gelebilmeleri için gereklidir. Bunun için ekonomik hareketlilik en temel unsurlardan biri olmaktadır. Kalkınmada, arz talep dengesinin sağlanmasının, refah düzeyinin yükselmesinin gerekli olduğundan yola çıkarak bu noktada, toplumun ihtiyaç faktörlerini biraraya getirerek riski yüklenilen yetenekli ve becerikli insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumun gereksinme duyduğu ve dolayısıyla talep olunabilir bir mal veya hizmet keşfedip onu üretmeye girişip, yaratıcılıklarıyla buna önyak olanlara girişimci demektiriz. (1) Girişimci genellikle kar amacı ile hareket eder ve riske katlanır. Kendisinde bir üretim faktörüdür. (2) Bu nedendir ki girişimci arzının artması ekonomiyi, yaratıcılığı çeşitliliği artırması ve yeni iş sahaları açması nedeniyle sağlıklı ve sürekli bir büyümeye götürür.

Bizim bu araştırmada amacımız ilerisi için girişimci arzını tespit etmek ve bu arzı etkileyen faktörlerden bazılarını açıklık getirmektir. Bu nedenle İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi lisansüstü öğrencilerinin meslek/kariyer seçimlerinde girişimci olmayı ne derece düşündükleri ve bu düşüncelerini hangi faktörlerin etkilediğini tespit etmektir.

Araştırmanın dizayn türü tanımlayıcı (descriptive)dir. Kişilerin girişimcilikle ilgili tercihlerini etkileyen unsurlardan bazılarını açıklığa kavuşturmak amacıyla göre şekillendirilmiştir. Öğrencilerin girişimciliği tercih etmelerinde etkili olan unsurları üç ana başlık altında topladık:

(1) Hazırlayıcı etmenler

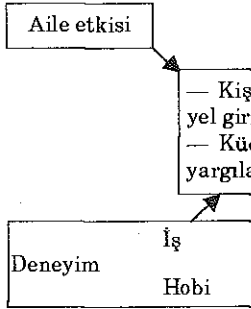
(2) Ateşleyici etmenler

(3) Önceden tasarlanan bir iş/proje fikrine sahip olmak. (3) Hazırlayıcı etmenleri, kişinin geçmişiyile ilgili bazı temel unsurlar olarak aldık ve bunları "aile etkisi", "iş deneyimi" ve "üretken bir hobinin olması" olarak tanımladık. Bunları ayrıca uzun dönemli etkenler olarak da ifade edebiliriz. Çünkü bunlar girişimci olmayı tercih etmek bakımından kişi üzerinde uzun dönemli kalıcı etkileri olan değişkenlerdir. Bu etmenler ayrıca kendisi ve işletmelerle ilgili algılamalarını da etkilemektedir.

Hazırlayıcı etmenlerin tersine ateşleyici etmenler diye tanımladığımız etmenler kısa dönemli olup duruma göre değişmektedir. Bunlar "tavsiyeler" ve "iş arıyor olmak" olarak ifade edilebilir. Üçüncü etmenimiz olan önceden tasarlanan bir iş/proje fikrine sahip olmak kendi başına kişileri girişimci olmaya yöneltecek bir unsur olarak yer almaktadır.

Teorik çatı şekil olarak aşağıdaki gibi gösterilebilir:

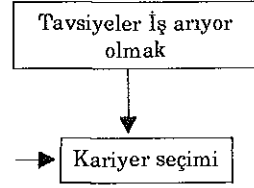
(1) Hazırlayıcı Etmenler

— Kişinin kendisini potansiyel girişimci olarak algılaması
— Küçük işletmeler ile ilgili yargular

(3) Bir iş fikrine sahip olma

(2) Ateşleyici Etmenler

Hazırlayıcı etmenleri ölçmek için ailedeki fertlerden işletme sahibi olanları, iş deneyimi ve üretime yönelik bir hobilerinin olup olmadığını tespit edecek sorular yöneltilerek bu konular hakkında açıklayıcı bilgiler istedik.

Öğrencilerin girişimcilikle ilgili karakterleri kendilerinde nasıl değerlendirdiklerini görmek içinde bir girişimcide bulunabilecek özellikleri 7'li bir ölçekte değerlendirmelerini istedik.

Değişik büyüklükteki işletmelerin çalışma ortamları ile ilgili düşüncelerini de ortam ile ilgili özellikleri değerlendirmelerini isteyerek öğrenmeye çalıştık.

Ateşleyici etmenler içinde meslek/kariyer tercihi ile ilgili tavsiyeler alıp almadıkları, halen çalışıp çalışmadıkları şeklinde sorular sorduk.

Son olarak öğrencilere tasarladıkları işin ne olduğunu öğrenebileceğimiz sorularla çalışmamızı bitirdik.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Sonuçlar

Hazırlayıcı etmenler

Aile etkisi: Aile fertleri arasında işletme sahibi olanlardan kendi işini kurmak isteyenlerle bir büyük işletmede çalışmak isteyenler hemen hemen aynı oranda bulunmakta ve bu iki grup beraber %90 gibi bir rakama ulaşmaktadır. Bununla beraber, öncelikle herhangi bir işletmede çalışmak isteyenlerden %70'i daha sonra kendi işini kurmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Buna göre aile fertleri arasında işletme sahihi olanlardan ileride kendi işlerini kurmayı düşünenlerin yüzdesi %80'e ulaşmaktadır.

Bunun yanında aile fertlerinden işletme sahibi olmayanlar, büyük bir çoğunlukla büyük işletmeleri tercih etmişler; bunların 3/4'lük bir bölümü de ileride kendi işini kurmayı düşünmektedirler. Buna göre aile fertlerinden işletme sahibi olmayanların kendi işlerini kurma yüzdeleri (gerek ilk tercih gerekse bir işletmede çalıştıktan sonra) %70 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da demektir ki aile fertlerinde olanlar olmayanlardan anlamlı olarak ayrılmamaktadır. Ailenin etkisi kendi işini kurmakta çok büyük bir unsur olarak karşımıza çıkmamaktadır.

İş tecrübesi: Daha önce iş tecrübesi olan kişilerin (ankete cevap verenlerin %45'i de büyük işletmelerde çalışmayı tercih edenlerdir. Herhangi bir işte çalışmamış olanlar arasında ise %22'si ilk tercih olarak kendi işini kurmak isteyenler, %61'i büyük bir işletmede çalışmak isteyenler olarak saptanmıştır. Bu da gösteriyor ki iş tecrübesi edinmiş olmak kendi işini kurmayı tercih etmede önemli bir faktör olmaktadır.

Hobi: Bir eşya, alet, ürün vbg. şeyleri yaratmaya yönelik hobileri araştırdığımızda anketimize katılanlardan %27'sinin böyle bir hobisi olduğu anlaşılmakta ve bu kişilerden %38'lik bir bölümü hobilerini dvm ettirip kendi işini kurmada değerlendireceğini söylemektedir. (Burada verilen rakamlar söz konusu özelliği sahip öğrencilerin sayısının az olması nedeni ile de pek de anlamlı değildir).

Girişimci özelliklerinin değerlendirilmesi: Kişinin, kendisinde girişimci özelliklerinin bulunup bulunmadığını değerlendirmesini istediğimiz sorularda sonuçlar aşağıdaki şekilde oluşmuştur:

1— Her zaman geçersiz

7— Her zaman geçerli

	Ortalama	St-Sapma
— Kararlarım da bağımsız olmayı	5.7	1.1
— Diğer insanlarla ilişkilerim iyidir	5.9	1.0
— Parasal sorunlarımın üstesinden gelmesini bilirim.	5.7	1.3
— Entellektüel kapasiteme güvenirim.	5.3	1.3
— Rıks almaktan hoşlanmam.	2.5	1.7
— Gücün bende olmasını isterim.	5.7	1.3
— Saatlerce rahatlıkla çalışabilirim.	4.9	1.7
— Her zaman fırsatlara kollarım.	4.9	1.5
— Yaratıcıyım.	5.3	1.4

Kendi potansiyel girişimci olarak algılayanlar, yani bahsi geçen özelliklerde görenlerden (bunlar grubun %80'ini oluşturmakta) ilk tercihlerinde kendi işini tercih edenler %38'dir. Bunun dışında herhangi bir işletmede çalıştıktan sonra kendi işini kuracak olanlar ise grubun %45'ini oluşturmaktadır. Her iki rakamı topladığımız zaman kendini potansiyel girişimci olarak gören kişilerden %83'ü kendi işini kurmayı düşünüyor diyebiliriz. Bunun yanında kendini potansiyel girişimci olarak görmeyenlerin %18'i ilk tercihlerinde kendi işlerinde çalışma seçeneğini işaretlemişlerdir. Herhangi bir işletmede çalıştıktan sonra kendi işini kurmayı düşünenler ise grubun %68 gibi bir orana ulaşırız ki, bu da kendisinin girişimci olarak algılayanlarla, algılamayanlar arasında kendi işletmesini kurmayı tercih etme açısından anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir.

İşletme Çalışma Ortamının Algılanması: Farklı büyüklükteki işletmelerde çalışma ortamı ile ilgili öğrencilerin değerlendirmelerine baktığımızda aşağıdaki sonuçları görmekteyiz.

Yaratıcı olma imkanı, kararlarda bağımsız olma, kısa zamanda terfi olanakları söz konusu olduğundan büyük ölçekli işletmelere göre daha fazla bu özellikleri bulundurduğuna inanılıyor.

Çalışmak için öncelikle büyük işletmeleri tercih edenlerin küçük işletmelerde zayıf olduğunu düşündükleri noktalar dış seyahatler, ilk gi-

	<i>Küçük İşletmeler</i>	<i>Büyük İşletmeler</i>	<i>Her ikisi</i>
Yaratıcı olma/dayranma imkanı	37	8	55
Kararlarda bağımsız olma imkanı	56	13	31
Sorumluluk alma fırsatı	26	20	54
Dış seyahatler	3	71	27
İlk girişte yüksek maaş	20	45	35
İş güvencesi	5	62	34
İlginc/değişik çalışma arkadaşları	7	46	47
Zamanı verimli kullanma	16	29	55
Kısa zamanda terfi imkanı	39	30	31
Yoğun bilgi akışı	18	55	27
Takım çalışması	15	42	44
Modern idari uygulamalar	3	64	33
Rahat çalışma ortamı	13	23	64
Elle tutulur eğitim verme	8	64	29
Öneriler ortaya koyucu/sonuçlar çıkarıcı araştırmalar yapma imkanı	15	47	38
Entellektüel rekabet ortamı	4	65	31
İyi hizmet sunma anlayışı	6	15	79

rişte yüksek maaş, iş güvencesi, ilginç/değişik çalışma arkadaşları, yoğun bilgi akışı, takım çalışması, modern idari uygulamalar, elle tutulur eğitim, araştırmalar yapma imkanı, entellektüel rekabet ortamı olmaktadır.

Anlamli olmasa da küçük işletmeleri tercih edenler küçük işletmeleri tercih edenler küçük işletmeleri yukarıdaki çalışma ortamlarına göre daha avantajlı bulanlardır. Yalnız küçük işletmeleri tercih edenler de dış seyahatler ve eğitim konusunda büyük işletmeleri daha avantajlı buluyorlar. Buradan kolaylıkla diyebiliriz ki firmanın büyüklüğünden kaynaklanan çalışma ortamı ve bunun avantajları kişilerin kararlarını etkilemektedir.

İş Fikri/Projesi Olmak: Kendi işini kurmayı öncelikle tercih edenlerin hemen hemen hepsinin düşüncesinde bir iş/proje fikri var. Diğer yandan öncelikli olarak bir işte çalışmayı tercih edip daha sonra kendi işlerini kuracaklardan %64'ünün düşüncesinde bir iş/proje bulunmaktadır. Toplam olarak bakarsak kendi işini kuracak olanların %78'inin düşüncesinde bir iş bir proje fikri vardır. Bu da bize kişinin düşüncesinde bir iş fikrinin olmasının kişiyi kendi işini kurmaya götürebileceğini göstermektedir.

Genel Değerlendirmeler

Ankete katılanların yarısı kız öğrencilerden oluşmaktadır. Kız öğrencilerin %24'ü kendi işini kurmayı, %7'si küçük bir işletmede, %65'i büyük

bir işletmede çalışmayı, %5'i de okulda kalmayı öncelikli olarak düşünüyorlar. Bu grubun %48'i herhangi bir işletmede çalıştıktan sonra kendi işini kurmayı düşünmektedir.

Erkek öğrencilerden ise %41'i kendi işini kurmayı tercih ediyor. %6'sı küçük bir işletmede, %49'u büyük bir işletmede, %47'si herhangi bir işletmede çalıştıktan sonra kendi işini kurmayı hedeflemektedir.

Ankete katılanlar bütünüyle ele alındığında %33'ünün öncelikli olarak kendi işini kurmayı tercih ettiğini görüyoruz. %6'sı küçük işletmelerde, %56'sı büyük işletmelerde, %3'ü kamu sektöründe herhangi bir işletmede çalışmayı, %2'si okulda kalmayı öncelikli olarak tercih etmektedir.

Bir önceki paragrafta öncelikli olarak kendi işini kurmayı tercih etmeyenlerin %70'e yakını daha sonra kendi işlerini kurmak istemektedirler.

Yukarıdan de anlaşılacağı gibi İstanbul'daki Üniversitelerin İşletme bölümlerinde okuyan öğrencilerin %78'ile %82 arasındaki bir kitle önümüzdeki on yıl içinde karşımıza girişimci olarak çıkacak gibi görünmektedir.

Araştırmamız içinde girişimci olmayı etkileyen bazı faktörlerden biri olan Aile etkisi çok da önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmamıştır. Hemen şunu da belirtmeliyiz ki aile fertlerinden işletme sahibi olan kitle ile olmayan kitlenin örnek sayısının anlamlılık açısından çok da fazla olmaması sonucun bu şekilde çıkmasına neden olmuştur.

Girişimciliği etkileyen diğer unsurlardan olan iş deneyimi, kişinin kendini girişimci olarak algılaması ve işletmelerin çalışma ortamı ile ilgili öğrencilerin yargıları girişimciliği tercih etmede önemli rol oynayan faktörlerdendir. Bununla beraber işletme öğrencileri arasında bir şey üretmeye, yaratmaya yönelik hobilerin azlığını ve olanlarda da bu tür hobilerin kişiyi o hobiyle ilgili bir girişime götürmediğini görmekteyiz.

Sonuç olarak diyebilirizki bu araştırma daha fazla kişiye ve daha fazla bransa (işletme bölümünden başka) hitap edebilir ve daha araştırmanın kullanılabilir sonuçlar elde edilebilirdi. Yine de araştırmanın gerçeğe yakın sonuçları olduğuna inanıyoruz. Bunlardan ilki işletme öğrencileri arasında girişimci olmak isteyenlerin büyük bir çoğunluk teşkil ettiği fakat bu grubun büyük bir kısmının büyük işletmelerde çalıştıktan sonra kendi işlerini kurmayı düşündüklerini görmekteyiz. Bu arada bu kişilerin kafalarının bir takım nedenlerden dolayı çelinmesi muhtemeldir. Bu nedenlerin en başında ekonomik, finansal ve gerekli araç gereçin bulun-

masında zorluklar geliyor. İlgililerin bu tür kaliteli potansiyeli görüp bahsi geçen zorlukları hafifletecek önlemleri almaları gelişmeye çalışan ekonomimiz için yararlı olacaktır.

Araştırmamızın ikinci bir uygulama noktası da işletme tercihinde önemli bir rol oynayan işletme ile ilgili kişi yargılarıdır. Küçük işletmeler büyük işletmelere nazaran hem avantajlı hem de dezavantajlı bazı noktaları bulunmaktadır. Girişimci olarak kendi işini kuracak arkadaşların iyi elemanları yanlarında çalıştırmaları için işletme ortamlarını oluşturan bazı faktörleri daha iyi algılanır hale getirmeleri yararlı olacaktır.

Araştırmamızın üçüncü uygulama noktası da öğrencilerin kariyer/meslek seçimlerinde danıştıkları kişilerle ilgilidir. Bunların başında aile ve öğretim üyelerinin geldiğini görmüştük. Girişimciliği özendirme konusunda üniversite öğretim üyelerinin oynayacağı rol burada ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle girişimcilik konusunda verilecek eğitim öğrencileri bu yönde geliştirerek girişimcilik arzına yol açacaktır.

KAYNAKÇA

- 1) Tosun Kemal, İşletme Yönetimi, Yön Ajans, İstanbul, 1990, s. 77
- 2) Mucuk İsmet, Modern İşletmecilik, İstanbul, 1985, s. 22.
- 3) Scott Michael G., Twomey Daniel F., The Long Term Supply of Entrepreneurs, Journal of Small Business Management, October, 1988, s. 6.